

Рекомендовано д. фарм. н., професором З. М. Мнушко

УДК 615.12:614.25

<https://doi.org/10.24959/sphhcj.17.91>

Т. Ф. МУЗИКА

Національний фармацевтичний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГУЛЯТОРНИХ НОРМ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ І ПСИХОТРОПНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ У ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Мета: дослідження регуляторних норм обігу наркотичних і психотропних лікарських засобів (ЛЗ), визначених законодавством України, в закладах охорони здоров'я (ЗОЗ), зокрема за умов стаціонарного лікування хворих, для подальшого визначення оптимальних норм такого обігу.

Матеріали та методи. Застосовувався ретроспективний і порівняльний аналіз регуляторних норм стосовно обігу наркотичних, психотропних ЛЗ; використовувалися дані офіційних сайтів державних організацій, наукової літератури.

Результати дослідження. На сьогодні певна кількість норм регулювання обігу наркотичних і психотропних ЛЗ на рівні держави не регламентується, всю організацію регулювання обігу наркотичних і психотропних ЛЗ у ЗОЗ покладено на їх адміністрацію. За результатами досліджень встановлено, що норми зберігання, знищення використаних порожніх ампул тощо змінені. Призначення лікаря наркотичних і психотропних ЛЗ наразі можуть виконуватись амбулаторно без особистого залучення медичного персоналу.

Висновки. Адміністрація ЗОЗ повністю визначає політику обігу наркотичних і психотропних ЛЗ. Самостійність у прийнятті рішень з обігу цих препаратів підвищує відповідальність адміністрації ЗОЗ за якість обігу наркотичних і психотропних ЛЗ, разом з тим розширює можливість, у разі необхідності, надання допомоги хворим. Із передаванням повноважень на рівень ЗОЗ ускладнюється контроль з боку держави за використанням наркотичних і психотропних ЛЗ через різний підхід ЗОЗ до вирішення цих питань.

Ключові слова: наркотичні лікарські засоби; психотропні лікарські засоби; заклади охорони здоров'я; перевезення; застосування; знищення; призначення.

T. F. MUZIKA

THE STUDY OF REGULATORY NORMS FOR THE CIRCULATION OF NARCOTIC AND PSYCHOTROPIC DRUGS IN HEALTHCARE INSTITUTIONS

Aim. To study the regulatory norms for the circulation of narcotic and psychotropic drugs determined by the legislation of Ukraine in healthcare institutions (HCI).

Materials and methods. The retrospective and comparative analysis of regulations related to the circulation of narcotic and psychotropic drugs, the data of normative documents, official websites of state organizations, and scientific literature were used.

Results. In modern conditions many regulations for narcotic and psychotropic drugs are not regulated at the state level, the entire organization for regulating the circulation of narcotic and psychotropic drugs in a healthcare institution is a responsibility of its administration. According to the results of the studies it has been found that the norms of their storage, disposal of the empty ampoules used, etc., has been changed. The doctor's prescription of narcotic and psychotropic drugs in modern conditions can be made on the outpatient basis without personal involvement of the medical personnel.

Conclusions. The HCI administration independently determines the conditions of circulation for narcotic and psychotropic drugs. Independence in making decisions concerning these drugs increases the responsibility of the HCI administration for the quality of the circulation of narcotic and psychotropic drugs, at the same time expanding the possibility, if necessary, of care providing to patients. The state control over the use of narcotic and psychotropic drugs is complicated when transferring authority to the level of HCI.

Key words: narcotic drugs; psychotropic drugs; healthcare institutions; storage; transportation; disposal; prescription.

T. F. MUZIKA

ИССЛЕДОВАНИЕ РЕГУЛЯТОРНЫХ НОРМ ОБОРОТА НАРКОТИЧЕСКИХ И ПСИХОТРОПНЫХ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ В УЧРЕЖДЕНИЯХ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ

Цель: исследование регуляторных норм оборота наркотических и психотропных лекарственных средств (ЛС), определенных законодательством Украины, в учреждениях здравоохранения (УЗО).

Материалы и методы. Применялся ретроспективный и сравнительный анализ регуляторных норм, касающихся оборота наркотических, психотропных ЛС; использовались данные нормативных документов, официальных сайтов государственных организаций, научной литературы.

Результаты исследования. В современных условиях многие нормы регулирования наркотических и психотропных ЛС на уровне государства не регламентируются, вся организация регулирования оборота наркотических и психотропных ЛС в УЗО возложена на их администрацию. По результатам исследований установлено, что нормы хранения, уничтожения использованных пустых ампул и т.д. изменены. Назначения врача наркотических и психотропных ЛС в современных условиях могут выполняться амбулаторно без личного привлечения медицинского персонала.

Выводы. Администрация УЗО самостоятельно определяет условия оборота наркотических и психотропных ЛС. Самостоятельность в принятии решений по обращению этих препаратов повышает ответственность администрации УЗО за качество оборота наркотических и психотропных ЛС, в то же время расширяет возможность, в случае необходимости, оказания помощи больным. С передачей полномочий на уровень УЗО со стороны государства усложняется контроль за использованием наркотических и психотропных ЛС.

Ключевые слова: наркотические лекарственные средства; психотропные лекарственные средства; учреждения здравоохранения; хранение; перевозка; уничтожение; назначение.

Постанова проблеми. Нормативно-правове регулювання наркотичних, психотропних ЛЗ визначає правові та організаційні засади державної політики щодо їх обігу в Україні, встановлює порядок державного контролю, повноваження органів виконавчої влади, права та обов'язки фізичних і юридичних осіб у сфері обігу наркотичних, психотропних ЛЗ, але умови діяльності, пов'язаної з наркотичними, психотропними ЛЗ, змінюються, що обумовлює зміну регуляторних норм щодо їх обігу.

Наркотичні, психотропні ЛЗ знаходяться під особливим контролем з боку держави щодо їх обігу, зокрема в ЗОЗ. Завжди актуальними є питання щодо забезпечення їх збереження, норм зберігання, раціональності призначень, утилізації тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження останніх публікацій із цього питання показало, що деякі вітчизняні науковці розглядали обіг наркотичних, психотропних ЛЗ у межах дотримання чинного законодавства. Це праці А. А. Котвіцької, В. О. Шаповалової, В. В. Шаповалова та ін. [1, 2]. Із погляду фармакоекономічних досліджень ці питання були висвітлені такими ученими, як О. М. Заліська, О. Я. Міщенко, Л. В. Яковлева та ін. Дослідженню організації фармацевтичної справи й підвищенню рівня фармацевтичного забезпечення хворих ЛЗ присвячено праці З. М. Мнушко, А. С. Немченко, М. С. Пономаренка, В. М. Толочка та ін. [3, 4]. Незважаючи на широке висвітлення питань обігу наркотичних і психотропних ЛЗ, регуляторні норми вказаних ЛЗ у ЗОЗ в умовах стаціонару не вивчались, що спонукало нас до проведення цього дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питання обігу наркотичних і психотропних ЛЗ досліджується

науковцями, обговорюється практичними спеціалістами, але ці заходи проводяться не в повному обсязі. Досліджувались питання законності обігу, розладів здоров'я внаслідок зловживання, організації фармацевтичного забезпечення, доцільності використання наркотичних і психотропних ЛЗ. Дослідження аналізу конкретних норм наказів для ЗОЗ в умовах стаціонару не проводились. Таке дослідження дає можливість порівняти обсяг норм обігу, раціональність їх застосування тощо для визначення їх оптимального варіанта, адаптованого до сучасних умов діяльності ЗОЗ.

Формулювання цілей статті. Метою наших досліджень стало дослідження регуляторних норм правових актів з обігу наркотичних, психотропних ЛЗ на протязі певного відрізка часу в ЗОЗ, зокрема за умов стаціонарного лікування хворих, для подальшого визначення оптимальних норм такого обігу.

Викладення основного матеріалу дослідження. З огляду на зазначене, під час проведення досліджень до уваги було взято чинний наказ МОЗ від 07.08.2015 р. № 494 «Про деякі питання придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я» (далі – наказ № 494) [5] та проведено порівняння з наказами, що втратили чинність, але мали докладне, точне визначення діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних, психотропних ЛЗ, зокрема в ЗОЗ, а саме: наказ МОЗ від 18.12.1997 р. № 356 «Про затвердження Порядку обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів в державних і комунальних закладах охорони здоров'я України» (далі – наказ № 356) [6], наказ МОЗ від 21.01.2010 р.

Таблиця 1

ПОРІВНЯННЯ РЕГЛАМЕНТУВАННЯ УМОВ ПЕРЕВЕЗЕННЯ НАРКОТИЧНИХ ЛЗ

Норми регулювання	Порівняння регламентування норм наказів МОЗ		
Регламентування операції	Наказ МОЗ від 18.12.1997 р. № 356	Наказ МОЗ від 21.01.2010 р. № 11	Наказ МОЗ від 07.08.2015 р. № 494
Умови перевезення	Наявність у представника закладу охорони здоров'я України, який отримує зазначені засоби, службового автотранспорту	Норма відсутня	Норма відсутня

№ 11 «Про затвердження Порядку обігу наркотичних засобів психотропних речовин та прекурсорів у закладах охорони здоров'я України» (далі – наказ № 11) [7]. Окрім цього, було досліджено чинну постанову КМУ від 03.06.2009 р. № 589 «Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом» (далі – постанова КМУ № 589) [8] і постанову КМУ від 13.05.2013 р. № 333 «Про затвердження Порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я» (далі – постанова КМУ № 333) [9]. Дослідження вказаних документів показало, що умови діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних і психотропних ЛЗ, зазнали значних змін.

Сучасні умови діяльності ЗОЗ, їх фінансування має безпосередній вплив на обіг ЛЗ у ЗОЗ. Через нерегулярне фінансування адміністрація ЗОЗ вимушена робити певні запаси для забезпечення планового лікувального процесу, особливо ургентних ситуацій. Тому на законодавчому рівні дотримання нормативів зберігання наркотичних і психотропних ЛЗ останнім часом значно збільшилось [5-7]. Також зазнали змін нормативи постачання ЛЗ, використання, призначення тощо.

У ході дослідження було визначено змістовні напрями проведення порівняльного аналізу регуляторних норм стосовно обігу наркотичних, психотропних ЛЗ чинної нормативно-правової бази із нормами, що втратили чинність, а саме: умови перевезення наркотичних і психотропних ЛЗ; нормативи зберігання наркотичних і психотропних ЛЗ; умови призначення наркотичних

і психотропних ЛЗ; умови знищення використаних порожніх ампул із-під наркотичних і психотропних ЛЗ; умови застосування наркотичних і психотропних ЛЗ.

На сьогодні ЗОЗ самостійно здійснюють постачання наркотичних, психотропних ЛЗ своїм транспортом. Аналіз показав, що згідно з наказом № 356 ЗОЗ у період до 2010 р. повинні були мати спеціальний службовий автотранспорт [6]. Номер автомашини необхідно було вписувати в поданій вимозі-замовленні на отримання наркотичних, психотропних ЛЗ. У ЗОЗ мали бути виділені відповідальні особи (представники закладу охорони здоров'я), що пройшли інструктажі з правил перевезення чи супроводження цієї групи ЛЗ. Усі особливості та відмінності правил перевезення наведено в табл. 1.

Як видно з табл. 1, у період дії наказу № 356 (до 2010 р.) регламентувався контроль за використанням транспорту під час перевезення наркотичних і психотропних ЛЗ навіть у супровідних документах.

Відповідальні особи за обіг наркотичних і психотропних ЛЗ повинні мати належну освіту, оскільки при отриманні ЛЗ має перевірятись чіткість маркування, бій ампул, брак (їх неповне наповнювання тощо), термін придатності чи нестача, тобто необхідно проводити вхідний контроль. Крім цього, відповідальні особи повинні були мати сертифікат з обстеження на відсутність наркотичної залежності.

У наказі № 11 було надано право ЗОЗ усіх форм власності провадити діяльність, пов'язану з обігом наркотичних, психотропних ЛЗ [7]. Щодо перевезення наркотичних і психотропних ЛЗ у самому наказі правил перевезення не визначено, є посилання на постанову КМУ № 589, за якою призначаються відповідальні особи з числа працівників

Таблиця 2

ПОРІВНЯННЯ РЕГУЛЯТОРНИХ ВИМОГ ДО НОРМ ЗБЕРІГАННЯ НАРКОТИЧНИХ ЛЗ

Норми регулювання	Порівняння регламентування норм наказів МОЗ		
	наказ МОЗ від 18.12.1997 р. № 356	наказ МОЗ від 21.01.2010 р. № 11	наказ МОЗ від 07.08.2015 р. № 494
Регламентування операції			
Нормативи зберігання в ЛПЗ	П'ятидобовий резерв контрольованих ЛЗ у приймальному відділенні. В інших відділеннях не має перевищувати тридобової потреби	П'ятидобовий резерв контрольованих ЛЗ у приймальному відділенні. В інших відділеннях не має перевищувати тридобової потреби	Запас контрольованих ЛЗ в обсязі, що становить кількість споживання за попередній місяць з поправкою на 25 %; у відділеннях, на постах та у кабінетах – за попередній тиждень з поправкою на 25 %

ЗОЗ, на яких покладаються функції з перевезення [8].

У чинному наказі № 494 питання транспорту та відповідальних осіб не розглядається, а є посилання на постанову КМУ № 589 і постанову КМУ № 333, за якими призначаються відповідальні особи з працівників ЗОЗ. Вирішення цих питань за вказаними постановами повністю покладається на розгляд адміністрації ЛПЗ, що розширює її відповідальність [8, 9].

У подальшому були розглянуті нормативи зберігання наркотичних і психотропних ЛЗ у ЗОЗ. У наказах № 356 і № 11 були встановлені норми зберігання таким чином. У відділеннях ЗОЗ норматив зберігання наркотичних, психотропних ЛЗ не має перевищувати тридобової потреби, в одному з відділень для надання екстреної допомоги – не більше п'ятиденного резерву; на постах, у кабінетах – не більше добового запасу; у вихідні дні – тридобового.

У наказі № 494 такі норми стали лояльнішими, вже йдеться про норматив зберігання наркотичних, психотропних ЛЗ у ЗОЗ, що дорівнює кількості споживання за попередній місяць з поправкою на збільшення у розмірі 25 % [5]; у відділеннях ЗОЗ норматив зберігання – кількості споживання за попередній тиждень з поправкою на збільшення у розмірі 25 %. Однією з причин збільшення цього нормативу, на наш погляд, може бути нерегулярне і недостатнє фінансування ЗОЗ, тому при наявності коштів адміністрація ЗОЗ використовує їх в максимальному обсязі, що тягне за собою збільшення залишків ЛЗ із необхідністю

надання їм належних умов зберігання, забезпечення зберігання (табл. 2).

Як показано у табл. 2, нормативи зберігання ЛЗ на сьогодні збільшилися у 4 рази, при тому, що згідно із законом «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» обіг наркотичних і психотропних ЛЗ на території України обмежено [10].

Таке положення змушує адміністрацію ЗОЗ самостійно приймати рішення про нормативи зберігання в межах норм законодавства, підвищувати вимоги до місць зберігання для забезпечення їх збереженості, що тягне за собою збільшення матеріальних витрат та пошук спеціально облаштованих місць зберігання. В умовах розповсюдженого зловживання наркотичними, психотропними ЛЗ відповідальність за виконання належних умов обігу цих речовин перекладається на регіональний рівень, на адміністрацію ЗОЗ.

За сучасних умов на розгляд адміністрації ЗОЗ віддаються питання з доцільності призначення наркотичних ЛЗ згідно з наказом № 494. Відсутні норми, визначені наказами № 356 і № 11 про те, що застосування наркотичних ЛЗ на термін більше трьох днів зобов'язана вирішувати комісія з доцільності призначення наркотичних ЛЗ, тобто знижено контроль за доцільністю призначення. Відповідальність покладається безпосередньо на лікаря, що призначає такі ЛЗ [2, 4].

Те саме стосується питання щодо знищення використаних ампул. Згідно з наказами № 356 і № 11 у кожному ЗОЗ за наказом керівника мала бути створена комісія

зі знищення порожніх ампул з-під використаних наркотичних, психотропних ЛЗ та прекурсорів. Знищення порожніх ампул повинно було проводитися не менше одного разу на десять календарних днів, про що негайно мав бути складений і підписаний акт усіма членами комісії. У чинному наказі № 494 про це не йдеться. На сьогодні щодо цього також бере на себе відповідальність адміністрація ЗОЗ, яка самостійно обирає форму контролю за використаними ампулами [5-7].

Безумовно, крім галузевих наказів, діють чинні постанови КМУ № 589 і № 333 та ін., що регулюють ці питання. Відповідальні за діяльність, пов'язану з обігом наркотичних і психотропних ЛЗ, особи звертаються до норм регулювання, викладених у них, але набагато зручніше дотримуватися норм регулювання, сконцентрованих у галузевому наказі, що спрощує їх виконання та скорочує витрати часу на пошук таких норм [8, 9].

Наступним, що було взято до уваги, стало питання виконання призначень наркотичних і психотропних ЛЗ. У попередніх наказах (№ 356 і № 11) виконання призначень лікаря повністю покладалось на медичний персонал. Наказом адміністрації ЗОЗ визначався список працівників, які мали право проводити діяльність, пов'язану з обігом наркотичних, психотропних ЛЗ. Такі працівники мали бути сертифіковані на відсутність залежності від наркотичних і психотропних речовин. Наразі, згідно з чинним наказом № 494, про це не йдеться [5-7].

Сьогодні чинний наказ дозволяє виконувати призначення наркотичних і психотропних ЛЗ амбулаторно самим хворим чи особою, яка здійснює за ним догляд (членом сім'ї, опікуном чи піклувальником). Для цього в наказі № 494 описуються правила поводження з наркотичними, психотропними ЛЗ і прекурсорами, недопущення їх використання не за медичним призначенням, інструкції щодо підшкірних, внутрішньом'язових ін'єкцій, ін'єкцій у сідниці. Тобто чинний наказ дозволяє амбулаторно виконувати призначення лікаря без особистого

залучення медичного персоналу. Встановлений дозволений обсяг наркотичних і психотропних ЛЗ, що не перевищують десятиденної потреби (у попередніх наказах таке зберігання заборонялося), а під час надання паліативної та хоспісної допомоги – в межах п'ятнадцятиденної потреби (у попередніх наказах – тільки в межах норм відпуску за одним рецептом). З одного боку, це дає можливість максимально швидко надавати медичну допомогу хворому, з іншого – це ускладнює контроль за використанням наркотичних і психотропних ЛЗ.

Висновки. Отже, сьогодні адміністрація кожного ЗОЗ із урахуванням особливостей своєї діяльності та фінансових можливостей визначає умови обігу наркотичних ЛЗ у межах чинного законодавства України. Недостатнє фінансування галузі охорони здоров'я, скорочення ЗОЗ спонукають їх адміністрацію планувати свою діяльність, пов'язану з обігом наркотичних і психотропних ЛЗ на довший термін, мати їх більші запаси. Самостійність у прийнятті рішень з обігу цих препаратів підвищує відповідальність адміністрації ЗОЗ за якість обігу наркотичних і психотропних ЛЗ, їх збереження. Разом з тим з боку держави ускладнюється контроль за обігом наркотичних і психотропних ЛЗ.

Перспективи подальших досліджень. За допомогою ретроспективного аналізу встановлено зміни регуляторних норм обігу наркотичних і психотропних ЛЗ в умовах стаціонару ЗОЗ зі зміною умов їх діяльності. На продовження дослідження цієї тематики доцільно більш ґрунтовно вивчити оптимальні норми зберігання наркотичних і психотропних ЛЗ, які б забезпечували безперервний лікувальний процес і не вимагали значних матеріальних витрат на забезпечення збереження контрольованих ЛЗ. Також потребують вивчення умови перевезення, призначення, використання, утилізації використаних ампул з-під наркотичних і психотропних ЛЗ.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Перелік використаних джерел інформації

1. Основи права та законодавства у фармації : нац. підруч. для студентів вищ. навч. закл. / А. А. Котвіцька, І. В. Кубарева, О. О. Суриков та ін. ; за ред. А. А. Котвіцької. – Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2016. – 528 с. – (Національний підручник).
2. Шаповалов, В. В. Судово-фармацевтичні дослідження розповсюдження адиктивних розладів здоров'я та нелегального обігу психоактивних речовин на території Хмельницької області / В. В. Шаповалов, В. О. Шаповалова, О. В. Шувера // Український журнал клінічної та лабораторної медицини. – 2010. – 5 (1). – С. 29–32.
3. Організація та економіка фармації. Ч. 1. Організація фармацевтичного забезпечення населення: нац. підруч. для студ. вищ. навч. закл. / А. С. Немченко, В. М. Назаркіна, Г. Л. Панфілова та ін.; за ред. А. С. Немченко. – Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2015. – 360 с. – (Національний підручник).
4. Фармакоеконімічні основи формулярної системи : навч. посіб. для роботи на практиці та семінарах студ. освіт.-кваліф. рівня – магістр, спец. 8.03050401 «Економіка підприємства» / Л. В. Яковлева, О. О. Герасимова, Н. В. Бездітко, О. В. Ткачова, О. Я. Міщенко, О. М. Кириченко, Н. О. Матяшова. – Х. : Вид-во НФаУ, 2015. – 203 с.
5. Про деякі питання придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я [Електронний ресурс] : наказ МОЗ України № 494 від 07.08.2015 р. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua.
6. Про затвердження Порядку обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів в державних і комунальних закладах охорони здоров'я України [Електронний ресурс] : наказ МОЗ України № 356 від 18.12.1997 р. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua.
7. Про затвердження Порядку обігу наркотичних засобів психотропних речовин та прекурсорів у закладах охорони здоров'я України [Електронний ресурс] : наказ МОЗ України № 11 від 21.01.2010 р. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua.
8. Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом [Електронний ресурс] : постанова КМУ № 589 від 03.06.2009 р. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua.
9. Про затвердження Порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я [Електронний ресурс] : постанова КМУ № 333 від 13.05.2013 р. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua.
10. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори [Електронний ресурс] : закон України № 60/95-ВР від 15 лютого 1995 р. із змінами і доповненнями. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua.

References

1. Kotvitska, A. A., Kubarieva, I. V., Surikov, O. O. et al. (2016). *Osnovy prava ta zakonodavstva u farmatsii*. Kharkiv: NFAU: Zoloti storinky, 528.
2. Shapovalov, V. V., Shapovalova, V. O., Shuvera, O. V. (2010). *Ukrainskyi zhurnal klinichnoi ta laboratornoi medytsyny*, 5 (1), 29–32.
3. Nemchenko, A. S., Nazarkina, V. M., Panfilova, G. L., Chernuha, V. M., Himenko S. V. et al. (2015). *Orhanizatsiia ta ekonomika farmatsii. Ch. 1. Orhanizatsiia farmatsevtichnoho zabezpechennia naseleennia*. Kharkiv: NFAU: Zoloti storinky, 360.
4. Yakovlieva, L. V., Herasymova, O. O., Bezditko, N. V., Tkachova, O. V., Mishchenko, O. Ya., Kyrychenko, O. M., Matyashova, N. O. (2015). *Farmakoeconomichni osnovy formuliarnoi systemy*. Kharkiv: Vyd-vo NFAU, 203.
5. Nakaz MOZ Ukrainy No. 494 vid 07.08.2015 "Pro deiaki pytannia prydbannia, perevezennia, zberihannia, vidpusku, vykorystannia ta znyshchennia narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rehovyn i prekursoriv u zakladakh okhorony zdorov'ia". Retrieved from: zakon.rada.gov.ua.
6. Nakaz MOZ Ukrainy No. 356 vid 18.12.1997 "Pro zatverdzhennia Poriadku obihu narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rehovyn ta prekursoriv v derzhavnykh i komunalnykh zakladakh okhorony zdorovia Ukrainy". Retrieved from: zakon.rada.gov.ua.
7. Nakaz MOZ Ukrainy No. 11 vid 21.01.2010 "Pro zatverdzhennia Poriadku obihu narkotychnykh zasobiv psykhotropnykh rehovyn ta prekursoriv u zakladakh okhorony zdorovia Ukrainy". Retrieved from: zakon.rada.gov.ua.
8. Postanova KMU No. 589 vid 03.06.2009 "Pro zatverdzhennia Poriadku provadzhennia diialnosti, poviazanoi z obihom narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rehovyn i prekursoriv, ta kontroliu za yikh obihom". Retrieved from: zakon.rada.gov.ua.

9. Postanova KМУ No. 333 vid 13. 05. 2013 "Pro zatverdzhennia Poriadku pridbannia, perevezennia, zberihannia, vidpusku, vykorystannia ta znyschennia narkotychnykh zasobiv, psyhotropnykh recho- vyn i prekursoriv u zakladah okhorony zdorovia". Retrieved from t: zakon.rada.gov.ua.
10. Zakon Ukrainy No. 60/95-VR vid 15 liutoho 1995 iz zminamy i dopovnenniamy "Pro narkotychni zasoby, psyhotropni rechovyiny i prekursory". Retrieved from: zakon.rada.gov.ua.

Відомості про авторів:

Музыка Т. Ф., кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри управління та економіки фармації, Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету (<http://orcid.org/0000-0002-7516-2296>). E-mail: uef-ipksf@ukr.net, muztom53@ukr.net

Information about authors:

Muzika T. F., Candidate of Pharmacy (Ph.D.), assistant professor of the Department of Management and Economics, Institute for Continuing Education of Pharmacy Professionals at the National University of Pharmacy (<http://orcid.org/0000-0002-7516-2296>). E-mail: uef-ipksf@ukr.net, muztom53@ukr.net

Сведения об авторах:

Музыка Т. Ф., кандидат фармацевтических наук, доцент кафедры управления и экономики фармации, Институт повышения квалификации специалистов фармации Национального фармацевтического университета (<http://orcid.org/0000-0002-7516-2296>). E-mail: uef-ipksf@ukr.net, muztom53@ukr.net

Надійшла до редакції 14.07.2017 р.